

Asia C-882/19**Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 98 artiklan 1 kohdan mukainen
ennakkoratkaisupyynnön tiivistelmä****Jättämispäivä:**

3.12.2019

Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin:Audiencia Provincial de Barcelona (Barcelonan maakunnallinen
ylioikeus, Espanja)**Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevan päätöksen tekemispäivä:**

24.10.2019 (selkeytettyä ja laajennettuna 12.11.2019)

Valittaja:

Sumal, S. L.

Vastapuoli:

Mercedes Benz Trucks España, S. L.

Pääasian kohde

Ennakkoratkaisumenettely sen selvittämiseksi, ovatko kansalliset tytäryhtiöt vastuussa niiden emoyhtiöiden kilpailun vastaisista toimista aiheutuneista vastuista, ja jos näin on, mitkä ovat tälle asetetut edellytykset. Oikeusriita koskee erityisesti yhden kartelliin osallistuneeksi katsotun yhtiön tytäryhtiön passiivilegitimaatiota, kun kyseinen tytäryhtiö ei ollut osapuolena aikaisemmassa komission hallinnollisessa menettelyssä.

Ennakkoratkaisupyynnön kohde ja oikeudellinen perusta

Kilpailunrajoitusten alan rikkomusten toteamisen jälkeen nostettuja vahingonkorvauksia koskevia siviilikanteita käsittelevien menettelyjen suuri määrä, erityisesti siltä osin kuin on kyse kansainvälisistä rikkomuksista, ja osapuolten, joiden syyksi rikkomisen on katsottu rikkomusta koskevassa hallinnollisessa menettelyssä, haastamiseen liittyvät vaikeudet sen vuoksi, että niiden kotipaikka on eri valtiossa kuin missä oikeusriitaa käsitellään, on johtanut

siihen, että korvauskanteita ei nosteta suoraan sellaisia emoyhtiöitä vastaan, joille määrättiin seuraamuksia hallinnollisissa menettelyissä, vaan ne nostetaan näiden kansallisia tytäryhtiöitä vastaan.

Yleensä on kyse tytäryhtiöistä, jotka ovat kokonaan rikkomuksen tehneiden emoyhtiöiden omistuksessa ja joita nämä käyttävät sellaisten tuotteiden markkinointiin, joilla rikkomus tehtiin, minkä vuoksi on tietyllä tavoin ajateltavissa, että nämä tytäryhtiöt ovat hyötäneet rikkomuksesta.

On yleistä, että nämä tytäryhtiöt puolustautuvat vetoamalla passiivilegitimaation puutteeseen, mihin eri kansalliset ensimmäisen asteen oikeusviranomaiset ovat vastanneet kahdella keskenään vastakkaisella tavalla:

a) Eräät tuomioistuimet katsovat, ettei tytäryhtiöiden passiivilegitimaation puutetta voida hyväksyä, arvioidessaan, että tapaukseen on sovellettava unionin tuomioistuimen samankaltaisia tilanteita koskevasta oikeuskäytännöstä johtuvaa taloudellisen kokonaisuuden tai yhden ainoan yrityksen doktriinia, huolimatta siitä, että kyseinen oikeuskäytäntö koskee tytäryhtiön vastuun laajentamista emoyhtiölle.

b) Toiset sitä vastoin katsovat, että tämä doktriini, jolla on vastine sisäisessä oikeudessa kansallisen kilpailunrajoituslain (Ley de Defensa de la Competencia) 71 §:n 2 momentin b kohdassa, on ymmärrettävä suppeasti eikä sitä voida soveltaa käänteisesti (laajentamalla emoyhtiöiden vastuu tytäryhtiöille) koska doktriinin oikeuttava edellytys, eli edellytys määräysvallan tai tytäryhtiön päätöksiin kohdistuvan ratkaisevan vaikutusvallan olemassaolosta, ei täyty.

Nämä molemmat näkemykset perustuvat painaviin syihin, joita olisi joka tapauksessa käsiteltävä Euroopan unionin tuomioistuimen ennakkoratkaisumenettelyssä. Unionin tuomioistuimessa onkin vireillä Biogaranin 28.2.2019 tekemä kassaatiovalitus unionin yleisen tuomioistuimen (yhdeksännnen jaoston) 12.12.2018 antamasta tuomiosta asiassa T-677/14, Biogaran v. komissio, jossa käsitellään suhteellisuusperiaatteen loukkaamista ja SEUT 101 artiklan tavoitteiden toteutumatta jäämistä, kun kartelliin osallistumisesta johtuva todettu emoyhtiön vastuu laajennetaan tytäryhtiölle.

Lisäksi unionin tuomioistuin on itsekin esittänyt, että tämä ei ole kysymys, joka koskee yksinomaan kunkin jäsenvaltion kansallista oikeutta, vaan se koskee koko unionin oikeutta.

Toisaalta tämä kysymys ei ole merkityksellinen ainoastaan tässä konkreettisessa asiassa, vaan unionin tuomioistuimen näkemys on hyvin merkityksellinen myös useiden muiden menettelyjen ratkaisemiselle. Tämä huomio johdattaa laajentamaan kysymysten kohdetta aineellisten seikkojen lisäksi myös sellaisiin menettelyllisiin kysymyksiin, jotka saattavat vaikuttaa mahdollisuuksiin haastaa emoyhtiö tytäryhtiöiden välityksellä.

Ennakkoratkaisukysymykset

- A) Oikeuttaako unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä johtuva taloudellisen kokonaisuuden doktriini emoyhtiön vastuun laajentamisen tytäryhtiölle, vai voidaan tätä doktriinia soveltaa ainoastaan tytäryhtiön vastuun laajentamiseen emoyhtiölle?
- B) Onko taloudellisen kokonaisuuden käsitteen laajentaminen tehtävä konsernin sisäisten suhteiden piirissä yksinomaan määräysvaltakelijöiden mukaisesti, vai voiko se perustua myös muihin perusteisiin, erimerkiksi siihen, että tytäryhtiö on voinut hyötyä kilpailusääntöjen rikkomisesta?
- C) Jos hyväksytään mahdollisuus emoyhtiön vastuun laajentamisesta tytäryhtiölle, mitkä ovat edellytykset, joiden täytyessä se on mahdollista?
- D) Jos edellisiin kysymyksiin vastataan myöntävästi niin, että hyväksytään emoyhtiöiden toimista johtuvan vastuun laajentaminen tytäryhtiöille, onko tällöin kilpailunrajoituslain [71§:n 2 momentin], joka kattaa ainoastaan mahdollisuuden tytäryhtiön vastuun laajentamisesta emoyhtiölle sillä edellytyksellä, että emoyhtiöllä on määräysvalta tytäryhtiöön, kaltainen kansallinen sääntö tämän unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukainen?

Unionin oikeussäännöt, joihin viitataan

SEUT 267 artikla

Tuomio 12.12.2018, Biogaran v. komissio, T-677/14, erityisesti 218 ja 223 kohta

Tuomio 14.3.2019, Skanska Industrial Solutions ym., C-724/17, ECLI:EU:C:2019:204.

Tuomio 27.4.2017, Akzo Nobel ym. v. komissio, C-516/15 P, ECLI:EU:C:2017:314

Tuomio 14.12.2006, Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio, C-217/05, Kok. 2006, s. 111987, 40 kohta

Tuomio 10.9.2009, C-97/80, komissio v. Ranska

Kansalliset oikeussäännöt, joihin viitataan

Kilpailunrajoituslain (Ley de Defensa de la Competencia) 71 §:n 2 momentin b kohta

Siviiliprosessilain (LEC) 214 §:n 1 momentti

Yhteenveto tosiseikoista ja menettelystä pääasiassa

- 1 Sumal, S. L. nosti Mercedes Benz Trucks España, S. L:tä (jäljempänä MB Trucks) vastaan yleisissä tuomioistuimissa kanteen, jossa se vaati tältä 22 204,35 euron suuruista korvausta vahingoista, jotka olivat aiheutuneet kilpailunrajoitussääntöjen rikkomisesta, joka sen mukaan on luettava tämän syyksi ja joka muodostuu SEUT 101 artiklan rikkomisesta siksi, että Euroopan talousalueella on vuosina 1977–2011 määrätty hinnoista pääasiallisten kuorma-autovalmistajien kesken (niin sanottu kuorma-autokartelli), joista yksi on Daimler, vastaajan emoyhtiö.
- 2 Vastaaja puolestaan vastusti kannetta vedoten muiden seikkojen ohella passiivilegitimaation puutteeseen, koska se katsoi, että ainoa vastuullinen väitettyyn rikkomukseen on emoyhtiö Daimler AG, joka on eri oikeussubjekti kuin vastaaja.
- 3 Valituksenalaisessa ratkaisussa kanne hylättiin siksi, ettei vastaajalla ollut passiivilegitimaatiota, sillä ainoa vastuullinen oli emoyhtiö, joka ainoana liikeyrityksenä mainitaan aikaisemmassa Euroopan unionin kilpailuviranomaisen kartellin osalta toteuttamassa hallinnollisessa menettelyssä, jossa määrättiin seuraamuksia.
- 4 Valituskirjelmässä väitetään, että valituksenalaisessa ratkaisussa on sovellettu oikeutta virheellisesti, kun on todettu, että vastaajana olleelta tytäryhtiöltä puuttui passiivilegitimaatio, vedotaan uudestaan legitimaatioon ja vaaditaan tutkimaan asia myös asiakysymysten osalta sekä antamaan kanteen vaatimusten mukainen tuomio.
- 5 Vastapuoli vastustaa valitusta vedoten siihen, että ensimmäinen, legitimaatiota koskeva peruste ei täytä tutkittavaksi ottamisen edellytyksiä.
- 6 Asiaa käsittelevä tuomioistuin päätti lykätä käsittelyä ja asettaa asianosasille viiden päivän määräajan lausunnon antamiselle sellaisen Euroopan unionin tuomioistuimelle esitettävän ennakkoratkaisukysymyksen esittämisen tarkoituksenmukaisuudesta ja soveltuvuudesta, joka koskee tytäryhtiön, joka on yhden kartelliin osallistuneeksi katsotun yhtiön tytäryhtiö mutta joka ei ole ollut osapuolena aikaisemmassa komission hallinnollisessa menettelyssä, passiivilegitimaation herättämiä kysymyksiä.
- 7 Vastapuolena oleva MB Trucks vastusti kysymyksen esittämistä ja perusteli tätä sillä, että ehdotetut kysymykset eivät olleet olleet menettelyn kohteena, että ei ole tarpeen esittää kysymystä mahdollisesta vastuun laajentamisesta tytäryhtiölle, koska kysymys on selvä (kielteisessä merkityksessä) ja koska kysymyksiä, jotka on tarkoitus esittää, ei ole käsitelty perustana olevassa menettelyssä.
- 8 Valittaja sitä vastoin ilmaisi kannattavansa ennakkoratkaisukysymyksen esittämistä.

Kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian asianosaisten keskeiset perustelut

- 9 Valituksessa valittaja väitti, ilmoitettuaan, että oli hankkinut vuosina 1997–1999 leasingopimuksella kaksi Daimler-konsernin (Mercedes Benz -merkkistä) kuorma-autoa vastapuolena olevalta yhtiöltä valtuutetun jälleenmyyjän Ster Motor, S. L:n välityksellä, että 19.7.2016 annetussa komission päätöksessä oli todettu SEUT 101 artiklan rikkominen, joka muodostuu hintojen vahvistamisesta Euroopan talousalueella vuosina 1977–2011 pääasiallisten kuorma-autovalmistajien kesken, joista yksi on Daimler AG, vastapuolen emoyhtiö. Tästä se päätteli, että kyseinen rikkominen oli aiheuttanut sille lisäkustannuksen, jonka se laskee olevan 20 % hankintahinnasta.
- 10 Vastapuoli puolestaan esitti, että valittajalla ei ollut ollut mitään sopimussuhdetta MB TRUCKS:n (tai DAIMLERin) kanssa, koska oikeusriidan kohteena olleet kuorma-autot oli hankittu valtuutetulta jälleenmyyjältä eli MB TRUCKSista (ja DAIMLERista) riippumattomalta liikeyritykseltä ja sen loppuhintaa ei ollut määrännyt MB TRUCKS ja vielä vähemmän sen määräytymiseen oli vaikuttanut DAIMLER, vaan loppuhinta oli määräytynyt kuorma-autot myyneen valtuutetun jälleenmyyjän STERN MOTOR S. L:n kanssa mahdollisesti erikseen käytyjen neuvottelujen tuloksena.
- 11 Vastapuoli vetosi myös passiivilegitimaation puuttumiseen, koska MB TRUCKS ei ollut komission päätöksen adressaatti eikä sitä ollut mainittu päätöksessä. Sen näkemyksen mukaan ainoa, joka Daimler-konsernissa oli vastuussa menettelystä, josta on määrätty seuraamus ja joka on muodostunut tietyn tiedon vaihtamisesta valmistajien päätoimipaikkojen (ja vuodesta 2002 lähtien joidenkin saksalaisten tytäryhtiöiden) kesken, on DAIMLER AG. Erityisesti kyseisen päätöksen 11 perustelukappaleessa määrätään, että ”Daimler-yhtiö rikkomuksesta vastuussa oleva on Daimler AG (”Daimler”), jonka kotipaikka on Stuttgartissa, Saksassa”. Tästä MB TRUCKS päätteli, että se ei ole vastuussa menettelystä, josta on määrätty seuraamus, ja että siltä puuttui passiivilegitimaatio, jota tarvittaisiin, jotta voitaisiin tutkia valittajan kanne, joka koski korvausta vahingosta, jonka valittaja väitti aiheutuneen kyseisestä menettelystä.
- 12 Viimeiseksi vastapuoli esitti, että kanteessa esitetty sopimussuhteen ulkopuolista vastuuta koskeva vaatimus oli vanhentunut ja että komissio syytti päätöksen adressaatteja osallistumisesta tietojen lainvastaiseen vaihtamiseen. Täten se esitti, että valittajan olisi pitänyt näyttää toteen vahingon, johon se vetosi, olemassaolo ja laajuus sekä rikkomuksen ja mainitun vahingon välinen syy-seuraussuhde, ja kaikki nämä vahingonkorvauksia sääntelevästä järjestelmästä johtuvien edellytyksen mukaisesti. Lopuksi se totesi, että tietojen vaihtamisella ei ollut vaikutusta nettohintoihin, jotka asiakkaat maksoivat MB ESPAÑAn valtuutettujen jälleenmyyjien myymistä kuorma-autoista.

Yhteenveto ennakkoratkaisupyynnön perusteluista

- 13 Ennakkoratkaisua pyytävän tuomioistuimen lähtökohtana on, että jos emoyhtiön vastuu laajennetaan tytäryhtiölle siksi, että yhden ainoan yrityksen periaatetta voidaan tulkita sekä ylhäältä alaspäin (emoyhtiöstä tytäryhtiöihin) että painvastoin, olisi sallittua nostaa follow on -kanne sellaista tytäryhtiötä vastaan, jota ei aiemmassa seuraamuksia määränneessä hallinnollisessa menettelyssä ole pidetty osapuolena, jota asia koskee, aina, kun voidaan katsoa, että tytäryhtiö ja emoyhtiö ovat kauppaa rajoittavien käytäntöjen osalla samaa yritystä. Se katsoo, että tämä mahdollisuus käy selvästi ilmi oikeuskäytännöstä, joka pohjautuu unionin tuomioistuimen 14.3.2019 antamaan tuomioon asiassa C-724/17 (ECLI:EU:C:2019:204), jossa tosin käsitellään konsernin tapauksesta varsin paljon poikkeavaa tapausta, minkä se ei kuitenkaan katso olevan esteenä saman oikeuskäytännön soveltamiseen kyseessä olevaan tapaukseen.
- 14 Unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan perussopimusten laatijat ovat päättäneet käyttää yrityksen käsitettä yksilöitäessä, kuka on rikkonut SEUT 101 artiklaa (tuomio 27.4.2017, Akzo Nobel, C 516/15 P, ja em. tuomio 14.3.2019). Audiencia Provincial ymmärtää tämän niin, että unionin tuomioistuin on tarkoittanut, että tähän käsitteeseen sisältyvät kaikki taloudellista toimintaa harjoittavat likeyritykset, niiden oikeudellisesta luonteesta ja rahoitustavasta riippumatta. On myös sanottu, että tällaisessa ajatusmallissa vastuu liittyy taloudelliseen toimintaan (yritykseen taloudellisesti ymmärrettynä) eikä niinkään tiettyyn oikeussubjektiin.
- 15 Unionin tuomioistuin on vastaavasti myös täsmentänyt, että yrityksen käsitteellä on tässä samassa asiayhteydessä katsottava tarkoitettavan taloudellista kokonaisuutta, vaikka oikeudellisesti tämän taloudellisen kokonaisuuden muodostaakin useampi kuin yksi luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö (tuomio 14.12.2006, Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio, C-217/05, Kok. 2006, s. 11987, 40 kohta).
- 16 On kuitenkin niin, että unionin tuomioistuin on soveltanut tätä doktriinia konsernien tapaukseen aina ainoastaan tytäryhtiöiden syyksi katsotuista teoista aiheutuneen vastuun laajentamiseksi emoyhtiöille, kuten on tapahtunut kahdessa Akzo-konsernia koskevassa tuomiossa (tuomio 27.4.2017 ja tuomio 10.9.2009, C-97/80-). Tämän soveltamisen oikeuttavana perusteena on emoyhtiöllä oleva määräysvalta eli valta käyttää ratkaisevaa vaikutusvaltaa tytäryhtiön toimintaan, jolloin painvastainen tilanne on hyvin epätodennäköinen, eli se, että tytäryhtiö voisi olla se, joka käyttää määräysvaltaa emoyhtiössä. Eli jos tämä on ainoa peruste, jolla voidaan oikeuttaa taloudellisen kokonaisuuden doktriinin soveltaminen, ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuin katsoo, että vastuun laajentaminen tässä tapauksessa, jossa ei ole mitään näyttöä siitä, että espanjalaisella tytäryhtiöllä olisi määräysvaltaa saksalaisessa emoyhtiössä, ei ehkä ole järkevää.

- 17 Unionin yleisen tuomioistuimen (yhdeksännen jaoston) 12.12.2018 antamassa tuomiossa (asia T-677/14, tapaus Biogaran) perustellaan tätä vastuun laajentamista molempiin suuntiin, ja sen 218 kohdassa todetaan tästä seuraavaa:

”Jos on mahdollista katsoa, että emoyhtiö on vastuussa rikkomisesta, johon sen tytäryhtiö on syyllistynyt, ja näin ollen katsoa, että kyseiset kaksi yhtiötä ovat yhteisvastuussa niiden muodostaman yrityksen rikkomisesta henkilökohtaisen vastuun periaatetta loukkaamatta, näin on sitäkin suuremmalla syyllä myös, kun emoyhtiön ja sen tytäryhtiön muodostaman taloudellisen yksikön rikkominen perustuu kyseisten kahden yhtiön toiminnan yhteensovittamiseen.”

Erityisesti tuomion 223 kohdassa todetaan tämän laajentamisen perustelemiseksi seuraavaa:

”— on palautettava mieleen, että sen ratkaisevan vaikutuksen perusteella, joka emoyhtiöllä on kokonaan omistamaansa tytäryhtiöön, voidaan olettaa, että tytäryhtiön toimet toteutetaan emoyhtiön nimissä ja sen lukuun ja siis niiden muodostaman yrityksen nimissä ja tämän lukuun”.

- 18 Se tosiasiallinen tilanne, jonka perusteella tässä ratkaisussa on lausuttu näin, ei ole täysin samanlainen tämän oikeusriidan tapauksen kanssa.
- 19 Ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuin on epävarma siitä, voidaanko katsoa, että väitetty osallistuminen rikkomukseen, jonka seurauksena emoyhtiön siviilioikeudellinen vastuu laajennetaan tytäryhtiölle, on olemassa sen vuoksi, että emoyhtiö on käyttänyt tytäryhtiötä pelkkänä välineenä niiden tuotteiden markkinoimiseen, joilla rikkomus tehtiin, ja saaden näin taloudellista hyötyä rikkomuksen toimista, vai onko edellytettävä suurempaa osallistumista rikkomuksen muodostaviin toimiin.
- 20 Toisaalta mainittu tuomioistuin ei usko, että määräysvallan ajatus, johon unionin tuomioistuin on konsernien tapauksessa viitannut, olisi ainoa mahdollinen taloudellisen kokonaisuuden doktriinin soveltamisen oikeuttava peruste, mistä on osoituksena unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntö toisessa tapausryhmässä, josta on hyvänä esimerkkinä 14.3.2019 annettu unionin tuomioistuimen tuomio. Siinä on kyse yrityksen luovuttamisesta yritysjärjestelyn yhteydessä. Unionin tuomioistuin katsoo, että yhden ainoan yrityksen tarkastelu siviilioikeudellisen vastuun laajentamiseksi on tärkeämpää tiukasti taloudellisesta näkökulmasta kuin oikeudellisesta näkökulmasta. Unionin tuomioistuin mainitsee tässä merkityksessä seuraavat: tuomio 11.12.2007, ETI ym., C-280/06, EU:C:2007:775, 42 kohta; tuomio 5.12.2013, SNIA v. komissio, C-448/11 P, ei julkaistu, EU:C:2013:801, 22 kohta, ja tuomio 18.12.2014, komissio v. Parker Hannifin Manufacturing y Parker-Hannifin, C-434/13 P, EU:C:2014:2456, 40 kohta.
- 21 Se, mitä tästä toisesta tapausryhmästä ilmenee, on siis, että taloudellisen kokonaisuuden doktriinilla ei ole vain yhtä ainoaa perustetta eikä se koske yksinomaan määräysvallan ajatusta vaan sen näyttää olevan laajempi ja perustuvan vastuukäsitteen ajatukseen, jota ei lähestytä yksinomaan

oikeudellisesta näkökulmasta vaan paremminkin taloudellisesta näkökulmasta, jonka mukaan vastuu on siellä, missä rikkomuksen vaikutuksista on ollut hyötyä. Ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuin katsoo, että tämä ajatus voidaan päätellä 14.3.2019 annettuun tuomioon liittyvästä julkisasiamiehen ratkaisuehdotuksesta, jossa todetaan, että tällä laajentamisella pyritään ehkäisemään ennalta, että yritykset ryhtyvät käyttäytymään kilpailua rajoittavalla tavalla, jolloin vastuu liittyy varoihin eikä niinkään tiettyyn oikeussubjektiin.

- 22 Oikeussubjektin määrittämisellä on kuitenkin tärkeä turvallisuutta ja hyvää oikeudellista järjestystä koskeva tehtävä, ja tilanteet, joissa se jätetään huomiotta, ovat poikkeuksellisia, kuten yhtiöiden ulkokuoren sivuuttamista koskevasta oikeuskäytännöstä (jolla, huolimatta sen eroista käsiteltävänä olevaan oikeuskäytäntöön nähden, on myös joitakin yhteneväisyyksiä sen kanssa) on käynyt ilmi. Käsiteltävässä tapauksessa voidaan epäillä, ettei alan omilla erityispiirteillä pystytä riittävällä tavalla perustelemaan mainittua poikkeuksellisuutta ja että se vaatii vielä jotakin lisää, esimerkiksi sen, että vastuun täytäntöönpano on mahdotonta tai erittäin vaikeaa suhteessa niihin, jotka aikaisemmassa, seuraamuksia määränneessä menettelyssä on katsottu rikkomuksista vastuussa oleviksi. Niiden kahden tapausryhmän osalla, joihin unionin tuomioistuin on soveltanut taloudellisen kokonaisuuden doktriinia, Audiencia Provincial katsoo, että tämä ajatus on implisiittisesti mukana niistä yhdessä (yritysluovutuksen tapauksissa) mutta ei konsernien tapauksessa, joissa edellytykseksi vastuun laajentamiseen emoyhtiölle ei ole asetettu sitä, että vastuuta ei voida panna täytäntöön tytäryhtiöiden varoilla.
- 23 Ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuin pohtii, voitaisiinko siinä tapauksessa, että tällaista lisäperustelua olisi edellytettävä, riittävänä perusteluna pitää vaikeutta, joka aiheutuu muualla kuin oikeusriidan käsittelemisen valtiossa sijaitsevien emoyhtiöiden haastamisesta, mikä aiheuttamiensa huomattavien kustannusten lisäksi on myös varsin hidasta. Joka tapauksessa on totta, että yritykset yleensä kieltäytyvät ottamasta haastetta vastaan oikeusriidan valtiossa ja tytäryhtiöidensä tai muissa samankaltaisissa menettelyissä niitä edustavien oikeudellisten yksiköiden välityksellä.
- 24 Menettelyissä, joissa rahamäärät eivät ole kovin suuria, näistä vaikeuksista voi muodostua vahinkoa kärsineelle osapuolelle huomattava menettelyn aloittamisen este, koska ne voivat joutua maksamaan lisäsuorituksia ja asian käsittely voi kestää huomattavan pitkään. Lisäksi täytäntöönpanosta voi aiheutua lisävaikeuksia, jos sen vuoksi on vielä lopuksi käännyttävä toisen valtion tuomioistuimen puoleen.